

Titel: Tiende Afsnit.

Citation: "Tiende Afsnit.", i *Proceskommissionen af 1868. Offentliggjort 1877*. Onlineudgave fra Lovforarbejder: <https://tekster.kb.dk/text/jura-texts-r03-shoot-chptrd1e61260.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: *Proceskommissionen af 1868. Offentliggjort 1877*

Ophavsret: Love, administrative forskrifter, retsafgørelser og lignende offentlige aktstykker er ikke genstand for ophavsret. Du kan frit kopiere, distribuere eller fremføre materialet uden at bede om tilladelse.
Hvis materialet indeholder selvstændige bidrag, skal du være opmærksom på, at disse bidrag kan være beskyttet af ophavsret. Selvstændige bidrag må gengives i forbindelse med aktstykket. Hvis det selvstændige bidrag bruges adskilt fra aktstykket, gælder de øvrige ophavsretlige regler.

Tiende Afsnit.

Lovens Tinden i Krast. Overgangsbestemmelser.

I § 645 bestemmes Tiden for Lovens Træden i Kraft; det er en Selvfølge, at denne må falde fammen med Tidspunktet for Indførelsen af den nye Retsorganisation, som forudsættes i det føreliggende Lovudkast. De følgeude Paragrafer i nærværende Afsnit fastsætte nærmere Grænsen mellem den ældre ophævede Procesrets og den nye Lovs Område i Henseende til Sagernes Behandlingsmåde.

Derimod er det i Retsorganisationsloven bestemt, hvilke Netter der efter den nye Ordning, skulle træde i Stedet for de gamle Retter med Hensyn til Behandlingen af Sager ifølge de gamle Regler.

Hvad angår den egentlige Domsbehandling, ligger det i Forholdets Natur, at der ikke kan være Spørgsmål om i samme Sag, at anvende den gamle og den nye Procesmåde ved Siden af hinanden således, at de inden den nye Lovs Træden i Kraft foretagne Rettergangshandlinger opretholdtes i Overensstemmelse med den ældre Ret, medens den nye Lov fulgtes, for så vidt angår den tilbagestående Del af Rettergangen. En sådan Forening af den ældre skriftlige Behandlingsmåde og den nye mundtlige Procedure kan på Grund af den gennemgående Modsætning mellem disse to Systemer ikke finde Sted; men Sagen må behandles enten helt efter det nye eller helt efter det gamle System, Med Hensyn til det Spørgsmål, hvilket af de to Eystemer der bliver at følge i den enkelte Sag, er det i § 646 foreflået at lægge den afgjørende Vægt på den Omstændighed, om Stævning i Sagen allerede er forkyndt forinden den nye Lovs Træden i Kraft. Er dette ikke Tilfældet, må der meddeles Modparten Klageskrift og i det Hele forholdes efter den nye Lovs Regler. Derimod bliver Behandlingen af de Domsager, i hvilke Stævning allerede var forkyndt forinden den nye Lovs Træden i Kraft, at tilendebringe i Overensstemmelse med de hidtil gjældende Regler. En modsat Regel vilde medføre, at lovligt iværksatte Retshandlinger gik til Spilde for Parten, og desuden i de Tilfælde, hvor langt Stævnevarsel finder Sted, f. Ex. i Mortifikationssager påføre denne en betydelig Forhaling i Retsnydelsen, når han skal være nødsaget til at udtage en helt ny Indkaldelse til Modparten, endskjønt det gamle Stævnevarsel måske er lige ved at udløbe. Det er imidlertid en Selvfølge, at det står Sagsøgeren frit for at frafalde den i Henhold til de ældre Regler forkyndte Stævning og efter den nye Lovs Træden i Kraft begynde Søgsmålet forfra i Overensstemmelse med dennes Regler. For at lette ham Adgangen

til ad denne Vej at få en tidligere påstævnet Sag procederet efter det nye System er det i Paragrafens Slutningsbestemmelse fastsat, at den, der meddeler Modparten Klageskrift i Overensstemmelse med denne Lov, herved antages at have lovligt frafaldet den efter de hidtil gjældende Regler udtagne og forkyndte, men endnu ikke irettlagte Stævning, således at det altså ikke kan pådrage ham Kost og Tæring, at han ikke forfølger den videre.

§ 647 indeholder den naturlige Regel, at Sager i Anledning af ældre Gjældsbreve,

> i hvilke Forfølgning efter Frdn. 25de Januar 1828 er vedtaget, blive, for så vidt de ikke ifølge § 646 skulle forfølges efter den hidtil gjældende Ret, at behandle efter det nye Systems Regler om Exekutivproces (sjette Afsnit Kapitel II), som om disse vare påberåbte i Gjældsbrevene,

På Grund af den nøje Sammenhæng mellem Retsmidlernes Ordning og den Måde, hvorpå Proceduren iøvrigt er indrettet, lader det sig ikke gjøre at overføre Udkastets Retsmiddelsystem på Sager, som i den underordnede Instants ere behandlede efter de hidtil gjældende Regler; men der bliver i disse Sager også

med Hensyn til Retsmidlernes Anvendelse at forholde efter de ældre Regler, Til denne i § 648

1ste Stykke udtalte Hovedregel har man imidlertid foreslået at knytte nogle Bestemmelser, som gå ud på en meget væsentlig Afkortning

af de bestående Appel- og Opiejsningsfrister. As flere Grunde må det nemlig anses for ønskeligt at gjøre den Overgangsperiode, i hvilken den skriftlige Domsbehandling bliver at anvende ved Siden af den nye mundtlige Procesmåde, så kort som muligt. Men skulde de gamle Appel- og Opiejsningsfrister opretholdes i de Sager, som i Henhold til § 648 1ste Stykke påankes efter de hidtil gjældende Regler, vilde der på Grund af de nævnte Fristers urimelige Længde blive Spørgsmål om en Overgangsperiode på flere År. Det foreskrives derfor i § 648 sidste Stykke, at Påanke i de omhandlede Sager, for så vidt ikke Påankefristen udløber tidligere i Medfør af den hidtil gjældende Ret, skal iværksættes i det Se

nesten inden 8 Uger at regne fra Dommens Afsigelse eller, hvis Dommen er afsagt forinden Lovens Træden i Kraft, fra dette Tidspunkt, samt at Oprejsning ikke kan bevilges, efter År og Dags Forløb. skjøndt dette er en meget væsentlig Afkortning af de bestående Frister, går den foreslåede Regel dog formentlig ikke videre, end billigt Hensynet til Parterne tilsteder. At der kan tillægges nye Love, hvorved processuelle Frister afkortes, Virkning også med Hensyn til de allerede løbende Frister, er en almindelig anerkjendt Lovgivningsgrundsætning; hvis man vilde foretage en Afkortning af de nuværende Appelfrister, idet man iøvrigt bibeholdt det gamle System,

vilde man neppe finde Betænkelighed ved at bringe den til Anvendelse i fådan Udstrækning.

§ 649 hviler på den Betragtning, at der i og for sig ikke er Grund til at ude lukke det nye Exekutionssystems Anvendelse på Domme, som ere afsagte i Medfør af den ældre Lovgivning, om der end efter Sagens Natur for disses Vedkommende på enkelte Punkter, (f, Ex, fordi den ældre Dom fastsætter en anden Exekutionsfrist, end det nye System hjemler) bliver Spørgsmål om nogen Lempelse ved de nye Reglers Anvendelse. Reglerne i §§ 650—652 trænge ikke til nogen Forklaring.

Kommissionens Medlem W. Ussing har ikke kunnet tiltræde det af Kommissionens Flertal vedtagne Reformforslag, som efter dette Medlems Mening ikke vil blive nogen Forbedring af vor nærværende Civilproces, men vil skabe en Ordning af de processuelle Forhold, der i mange og vigtige Henseender vil stå betydeligt tilbage for den nu herskende. Til Begrundelse af denne min Opfattelse skal jeg tillade mig at bemærke Følgende.

I Virkeligheden kan Forslaget neppe i egentlig Forstand kaldes et Reformforslag. Det er tvertimod noget andet og mere. Det går ikke ud på, efter en Undersøgelse af den nærværende Ordning og Mangler, at rette disse sidste under en varsom Omhu for ikke at tilintetgjøre eller formindske de første; det tager slet ikke, eller i alt Fald kun i mindre væsentlige Henseender, det Bestående til Udgangspunkt; men det vil derimod, gående ud fra de theoretiske Grundprinciper, som det opstiller, skabe noget helt Nyt, der kan træde frem som en så konsekvent Gjennemførelse af de antagne Principer, som Omstændighederne tillade. I sig selv er den Vej, man fåledes har villet betræde, efter min Opfattelse i høj

Grad farefuld. Det vil altid være betænkeligt, på et Gebet om Sivilprocessens, hvor Institutionernes Resultater ere afhængige af fåmange forskelligartede sam- og modvirkende Kræfter, hvis Virksomhed under hidtil ukjendte

Forhold det er umuligt forud at beregne, fuldstændigt at bryde med hvad der efterhånden har dannet sig igjennem en lang historisk Udvikling, for at prøve et helt nyt System, om hvilket det da ligger i Sagens Natur, at det i mange Måder vil være usikkert om det vil komme til at virke således som man har tænkt sig. Men ser jeg på det System, der her foreligger i Flertallets Forstag, er det i mine Øjne klart, at det om dette allerede nu kan siges, at den Måde, det vil virke på, i mange Henseender langt fra vil være heldbringende.

Går jeg ud fra, at det, hvorpå det

ved Anordningen af de civilprocessuelle Institutioner væsentlig kommer an, er, at de frembyde den størst mulige Garanti: 1) for Retfærdigheden af de Afgjørelser, de skulle tilvejebringe, 2) for at disse Afgjørelser ikke udhales længere end fornødent og 3) at Processernes Førelse ikke er forbunden med uforholds-

mæssige Bekostninger, da tror jeg at turde vove den Påstand, at det egentlig kun er med Hensyn til det andet af disse Punkter, Processernes hurtige Tilendebringelse, at Retsplejens nuværende Ordning her i Landet lader noget Væsentligt tilbage at ønske, medens, denne derimod i de tvende andre Henseender ikke kan give Anledning til nogen begrundet Klage af Betydenhed. Derimod finder jeg den størst Grund til at tvivle om, at Afgjørelsernes Retfærdighed vil være så sikret under det foreslåede nye System som under det nuværende; jeg kan ikke andet end anse det for utvivlsomt, at det nye System i høj Grad vil fordyre Procesførelsen, og kun med Hensyn til Afgjørelsernes hurtige Tilvejebringelse kan jeg indrømme, at der muligvis i visse Retninger vilde foregå et Fremskridt ved Systemets Indførelse, dog langt fra ikke et få stert, som man synes at have tænkt sig, og det står for mig klart, at fuldt så meget i denne Henseende il kunne opnåes ved mindre indgribende Forandringer i den nu bestående Tilstand, navnlig når man efter den Anledning, som Grundloven dertil giver, stillede det som sin Opgave, gående ud fra den nuværende Ordning som Grundlag, at undersøge, i hvilken Udstrækning det vilde være muligt at lade den i de to første Instantser herskende Skriftlighed afløse af Mundtlighed,

Alle andre Fortrin ved den Organisation, der er given det offentlige Procesvæsen, ere til ingen Nytte, når den har den Mangel, at Benyttelsen er forbunden med uforholdsmæssige Omkostninger. Der vil da indtræde en almindelig Sky for at henvende sig til de offentlige Domstole, og Borgerne ville stræbe at hjælpe sig som de kunne uden disse, hvilke Retstaber end ville være forbundne med denne Afholdenhed. En altfor bekostelig offentlig Retspleje kan endog synes værre end slet ingen, når den, som en for ikke lang Tid siden procederet bekjendt Sag har vist på en monstrøs Måde at være Tilfældet i England, kan nøde en Mand, fordi han er istand til at betale, til at udrede enorme Summer for at forsvare sin åbenbare Ret imod øjensynlig

bedrageriske Machinationer. Om Bekosteligheden ved at føre Processer under det hos os

nugjældende Processystem må det nu ganske vist siges, at denne er betydeligt ringere end i en stor Mængde andre Lande og overhovedet indskrænket til et sådant Lavmål, at deri vanskelig vilde kunne tænkes nogen Nedsættelse. Kun ved de Sager, der gå til Højesteret, kunne Omkostningerne undertiden synes at løbe noget stærkt op, uden at det dog sikkert ved en nærmere Overvejelse, navnlig efter en Sammenligning med Forholdene andre Steder, vil findes at kunne være synderlig anderledes. Men, som det viser sig af de statistiske Beretninger om de civile Retssager i Femåret 1863—1867. kan Antallet af de i den ordinære Civilprocesses Former behandlede Sager, der appelleres til Højesteret, anståes til omtrent 1,3 pCt. af det hele Antal, så at altså henved 99 pCt. af Tallet finde Afgjørelse forinden. Hvad nu de Sager angaar, der indkomme til Overretterne, da ere Omkostningerne ved disses Førelse ganske vist særdeles moderate; men det er derhos at bemærke, at efter de ommeldte Beretninger kan blandt de Sager, der afgjøres ved Underretterne udenfor Kjøbenhavn i den ordinære Civilprocesses Former, Antallet af dem, der appelleres til Overretterne, ikkun auslåes til neppe 8 pCt., og det er således mer end 92 pCt. af alle denne Slags Sager, c: af de Sager, som angå en større Værdi end 200 Kroner, der ikke komme videre end til Underretterne og afgjøres med den i høj Grad ringe Bekostning, som udfordres til at få en Sag procederet og behandlet ved disse Domstole. Dertil kommer endnu, at den lette Adgang, der haves til i Uformuenhedstilfælde at erholde fri Proces og Hjælp af en befalet Sagfører, — Begunstigelser, der forholdsvis komme til Anvendelse hyppigere ved Overretterne end ved Underretterne og hyppigst ved Højesteret, — yderligere bidrage til at fjerne ethvert fra Omkostningsspørgsmålet hidrørende Tryk, som kunde besvære den rimelige Benyttelse af den borgerlige Retsplejes Institutioner. Hvor ganske anderledes vil det ikke derimod stille sig efter det foreståede nye System. Efter dette skulle i Almindelighed alle Sager, der angå en Værdi af over 400 Kroner, indbringes for de nye Kollegialretter, af hvilke

der kun skal oprettes 6 for hele Landet, og fra hvilke altså Størsteoen af Beboerne ville være fjernede ved langt større Afstande end fra de nuværende Hjemting. Det er klart, at det vil være umuligt at procedere ved disse Kollegialretter for den samme Bekostning som nu ved Underretterne. Strar det første Djekast vil lede hen til, hvad Omkostningerne angår, snarere at hente Målestokken fra de nuværende Overretter. Men der er ingen Tvivl om, at denne Måleftok endnu vil være meget for lav. Den Opgave, som det foreståede nye Processystem vil stille til Sagførerne, vil være betydeligt vanskeligere end den, der nu stilles til dem. Navnlig vil der ved Hoveforhandlingen, hvor på eengang den mundtlige Afhøring af Vidnerne i Forbindelse med den øvrige Bevisførelse og tillige' den endelige Plædering af Sagen skal foregå, stilles ganske særdeles Krav til Sagføverens Aandsnærværelse og omskuende Blik såvelsom til hans mundtlige Fremstillingsevne, og det kan derfor forudsees, at det ved enhver Ret vil blive nogle ganske få, som de bedst ansete Sagførere, der ville komme til at dele imellem sig næsten alle de Sager, der ere at procedere. Disse Få ville selvfølgelig lade sig betale dyrt; men det vil blive anset som få farligt at lade en mere middelmådig Sagfører træde op imod en bedre, at Parterne, når de nogenlunde kunne det, ville tro sig nødte til at underkaste sig endog meget høje Fordringer. Det vil derhos ordentligvis neppe engang være gjort med Betalingen til den plæderende Sagfører. Overlættet som denne vil være med det umiddelbare Arbejde ved Retsmøderne i et stort Antal Sager, vil hau ikke kunne overkomme den store Tidsanvendelse, som ofte vil udfordre« til ved gjentagnc Konferencer med Parten og de mangehånde Undersøgelser, der tidt ville være at anstille, behørigen at forberede Sagen til Proceduren, og han vil da forlange, at Sagen forelægges ham fovcløbigm forberedet og instrueret af en anden Retskyndig, således at Parten vil blive nødsaget til at have tvende Sagførere istedetfor een, en Prokurator, som han umiddelbart henvender sig til, til at instruere den anden som skal udføre Plæderingen. På denne,

Måde ser man idetmindste, at Forholdene have ordnet sig andre Steder, hvor lignende Processystemer findes indførte, og der er ingen Grund til at antage, at Tingene skulde stille sig anderledes her. Kommer nu hertil de nye Udgifter, der, for at Byrden ved at msde som Vidner og Synsmænd for Kollegialretten ikke skal blive altfor utålelig, må pålægges Parterne til at vederlægge dem, der således må møde, og tages tillige i Betragtning, at den nuværende Adgang til at erholde fri Proces under det nye Processystem sandsynligvis betydeligt må indskrænkes, og i al Fald under en Tilstand, hvor såmeget vil komme an på at erholde den mest udmærkede Sagførelse, ganske vist ikke vil have det Værd for de pågjældene, som den nu har, falder det i Øjnene, at den Fordyrelse af Procesførelsen, som det nye System nødvendigvis må medføre, vil blive endog særdeles betydelig.

Og spørger man nu, hvad der skal bevæge til ikke destomindre at gjøre denne Forandring, og navnlig hvad der skal motivere, at Borgerne berøves deres Adgang til, med de små Bekostninger at erholde deres Retstrætter påkjendte ved de stedlige Underretter for at henvises til den altid bekosteligere og formedelst Afstandenes Forøgelse for de Fleste også ellers byrdefuldere Procesførelse ved Kollegialretterne, da er dette, som det let fees, ikke fordi en sådan Forandring skulde være en nødvendig Betingelse for, at Grundlovens § 74 skulde kunne ansees opfyldt, men det el er en Følge af, at det af Kommissionens Flertal er antaget, at en Indførelse af Mundtlighedsprincippet for Procesførelsen på den Måde, som det almindeligt er sket udenfor England, vilde være en i sig ufuldstændig Foranstaltning, som en konsekvent Tankegang måtte ønske suppleret ved at få Processens Gang i alle Henseender behersket af det såkaldte Umiddelbarhedsprincip, der formentlige« skal være den Kilde, Fordringen om Mundtlighed må søge tilbage til som den Grund, der skal retfærdiggøre den. Det forlanges, at ikke blot Parternes Plædering af Sagerne, men ogfå Vidnerne

Førelse skal foregå mundtlig for den Net, der skal afsige Dommen, således at Dommerne selv umiddelbart se og høre Vidnerne, istedetfor at lade sig nøje med skriftlige Beretninger om, hvad disse have forklaret for en anden til Modtagelsen af deres Vidnesbyrd beskikket Autoritet. Men skal dette gennemføres, kan det ikke tilstedes Parterne at lade Sagens faktiske Sammenhæng underkaste en gjentagen Prøvelse af forskellige Retter, thi man kan ikke, hvad der, hvis dette skulde ske, vilde være nødvendigt, lade Vidnerne møde gjenlignende Gange for at forklare det Samme, først for den ene Net og dernæst for de højere Retter. Appel med Hensyn til det Faktiske i Sagen må derfor i alt Væsentligt afskaffes. Hvad Retsspørgsmålet angår, skal Appel tilstedes; med Hensyn til Epørgsmålet om, hvad der er bevist eller ikke bevist, må det derimod, have sit Forblivende ved den Rets Dom, for hvilken Vidnerne umiddelbart have afgivet deres Forklaringer. Men således at domme uden Appel kan i Sager af nogen Vigtighed ikke betroes en Enkeltdommer, og Indretningen af Kollegialretter, således som det er forestået, til at være den ordinære Domstol (med Hensyn til Bevisspørgsmålet både første og sidste Instants) for alle borgerlige Retstrætter, der ikke ere ganske ubetydelige, bliver herefter en Nødvendighed.

At Gjennemførelsen af det nævnte såkaldte Umiddelbarhedsprincip ved Bevisførelsen skulde være af en så særdeles Vigtighed for Tilvejebringelsen af en god Retspleje, turde imidlertid være en Påstand, der vel kunde trænge til noget nærmere at bevises, i al Fald når den går så vidt, at den, blot for at, fåe dette Princip gennemført, ikke vil sky store og vigtige Opoffrelser i andre Henseender. For det Første kan det ikke lades uerindret, at det overhovedet kun er i de færreste borgerlige Netstrætter af nogen Vigtighed, at Vidnebemset spiller en afgjørende Rolle. Langt hyppigere drejer det sig ved Sagens Afgjørelse om Fortolkningen af Retsregler eller af skriftlige Dokumenter, end det kommer an på, hvad mundtlige Ord der kan oplyses at være faldne imellem Parterne, og det, der er Spørgsmål om, er altså, at lade et Hensyn, der i al Fald kun, hvad en Del af de førefaldende Sager angår, kan have nogen Betydning, erholde Indflydelse på Procesreglerne for alle

Men går man dernæst ind på nøjere at undersøge, hvori da de store Fordele bestå, der skulle vindes, ved at Dommerne selv fåe at se og høre Vidnerne, da kan det jo ganske vist indrømmes, at undertiden vil den personlige Samværen med disse kunne være en Hjælp til tilfulde at forstå deres Mening og til at kiste et klarere Lys over, i hvilken Grad der tør fæstes Tiltro til deres Udsagn; men det turde være at gjøre den nu brugelige Måde at fåe Vidneudsagnene konstaterede på en stor Uret, at mene, at denne ikke i det Hele taget skulde være fuldkommen tilstrækkelig, også for de Dommere, der kun lære disse Udsagn at kjende af de foretagne skriftlige Optegnelser. Jeg skal ikke opholde mig ved, at undertiden, hvor det er udannede Almesmænd, som aldrig have levet udenfor en vis snever Kreds, der skulle afhøres, vil den Dommer, hvem forskellige sproglige og andre Ejendommeligheder i denne Kreds ere ubekjendte, endog måtte foretrække det som pålideligere at erholde Vidnesbyrddet middelbart igjennem den lokale Øvrigheds Afhøring, istedetfor selv at modtage Forklaringen; men betænkes det, at det, hvor en borgerlig Retstrætte skal afgjøres efter Vidnebevis, ordentligvis kommer an på at erholde en Konstatation af visse bestemte Fakta, som nøjagtigen må præciseres, synes der sjældent at kunne være nogen Trang til mundtlig at høre nogen videre Udvikling af Vidnet end den, der fyldestgjørende haves tilstede i skriftlig optegnede Svar, der ligesåfuldt ville være tilgængelige for enhver Anden som for den, der har påhørt dem, og hvad dernæst Bedømmelsen af Vidnernes Troværdighed angår, kan det vel være tilladt at tvivle om det ikke i Reglen vil være nok så godt i den Henseende at lade det komme an på sådanne bestemte Kriterier, som lade sig optegne og konstatere med overbevisende Kraft, også for den, der ikke selv har iagttaget dem, som at stole på det dog ofte skuffende Indtryk, man modtager af en Personlighed den første Gang, man ser den for sine Øjne, især når dette sker under Forhold, der ved deres Uvanthed virke så forstyrrende på Mange, som det, at skulle møde til at lade sig afhøre i en offentlig Ret. Efter min Overbevis

ning vil det derhos være en ganske overordentlig Mangel ved den Vidneførelsesmåde, der skal finde Sted efter Kommissionsflertallets Forslag, at ifølge samme Vidneforklaringerne, når de efter Umiddelbarhedsprincipets Norm afgives ved Vidnernes personlige Møde for den Not, der skal dømme i Sagen, skulle benyttes som Bevisgrundlag, uden ved deres Afgivelse nøjagtigen at nedskrives og uden, efter at være nedskrevne, at vedtages af Vidnerne; thi en af de vigtigste Garantier for Vidneudsagnenes Sandhed turde netop være den, som haves i, at Vidnerne vide, at hvad de have sagt, er således opbevaret, at de kunne drages til Regnskab derfor, hvis der skulde befindes nogen Urigtighed deri, og det synes ikke at være nogen ganske ubillig Fordring, at en Domfældelse ikke skal begrundes på fådanne Opfattelser af mundtlige Yttringer, som den Pågjældende uden Ansvar kan vægre sig ved at vedstå og erklære beroende på Misforståelser. Men afviger man i denne Henseende fra Forslaget og forlanger Vidneudsagnene nøjagtigen nedstrevne og vedtagne, da er man i Virkeligheden atter inde på det gamle System for Vidneførelsen, som gjør Appellinstutets Vedligeholdelse mulig.

Og var der intet Andet at indvende imod Kommissionsflertallets Forslag, måtte efter min Mening dets Afskaffelse af Appellinstutet med Hensyn til Bevisspørgsmålet gjøre det aldeles utilrådeligt. Det kan findes praktisk hensigtsmæssigt, under visse Omstændigheder at indskrænke eller besvære Adgangen til Appel; men en almindelig Udelukkelse af enhver Adgang til at fåe en engang udtalt Dom over et i en Proces omtvistet faktisk Forhold underkastet en ny Prøvelse af en overordnet Domstol, vilde ganske vist blive følt som en stor Mislighed. At udelukke en sådan Adgang under Omstændigheder, hvor Mængden og

Tvivlsomheden af de forskjellige Momenter, der ere at tage i Betragtning, gjør det let, at et falsk Skin kan trænge ind, at Fejltagelser og Overseeiser kunne opstå, vil altid blive betragtet som et Magtsprog, der ikke frygter for, istedetfor Anstrengelsen for at komme det Rette så nær som muligt, at lade Tilfældigheden være det Nådmede, og i en særlig Grad

synes der nu derhos at være et Spillerum for denne Tilfældighed ved Flertallets Procesmåde, når Sagsafgjørelsen, såmeget som det efter den skal være Tilfældet, kan komme til at afhænge af, hvad der kommer frem først i det sidste Øjeblik under Hovedforhandlingen, hvor den egentlige Bevisførelse skal føregå, så sent, at der må kunne blive en rig Mark for Overraskelser og alle de uheldige Følger, som Mangelen på Tid til behørigen at betænke sig og sætte sig ind i, hvad man må modificere i tidligere Opfattelser, kan medføre. At den Adgang, Flertalsforslaget åbner til under særegne Omstændigheder undtagelsesvis at kunne erholde en engang afsagt Dom påny prøvet af den samme Ret, som har afsagt den, i ingen Måde vil kunne erstatte Appellen, kan jeg ikke tro kan behøve nogen Udvikling. Kunde man tænke sig denne Adgang benyttet i et noget større Omfang, således at den i Virkeligheden kom til at gjøre Tjeneste som det nuværende Appelinstitut (vel at mærke med den Forandring, at man da istedetfor den enkelte Prøvelse ved den overordnede Ret fik en dobbelt Prøvelse dels ved denne i Henseende til Retsspørgsmålet, dels ved den underordnede i Henseende til det Faktiske), vilde i ethvert Fald de Fordele, man vil tillægge det nye System med Hensyn til Tilvejebringelsen af en større Hurtighed i Retsplejen, væsentligen gå tabte.

Ser man nemlig bort fra, hvad Tid der kan medgå, når Appel finder Sted, vilde man ganske vist fejle meget ved at tro, at det nye System i nogen mærkelig Grad skulde kunne bidrage til at forkorte den Tid, der inden en Dom kan opnåes, hengår med Proceduren. Som nylig bemærket, turde Systemet medføre en ikke ringe Fare for betænkelige Overraskelser i det sidste Øjeblik af Proceduren, men idet man, tildels vel for at formindske denne Fare, har fastsat en lang Række Stadier, som Proceduren regelmæssigen skal gennemløbe for at forberede Hovedforhandlingen, kan det på ingen Måde siges at være nogen summarisk Procesmaade, Systemet vil indføre. Procedurens Mundtlighed og den dog ingenlunde undtagelsesfri Regel, at Parterne ordentligvis ved Sagens første Foretagelse på

eengang skulle opgive, hvilke Bevismidler de agte at benytte, kunne vel bidrage noget til at modvirke en Udhaling af Proceduren; men foruden at de i disse Henseender påtænkte Bestemmelser, som det senere stal blive omtalt, på ingen Måde kunne ansees sålædendes knyttede til det nye System, at de ikke skulde kunne indføres uden dette, få er det på den anden Side at bemærke, at visse af det nye Systems Ejendommeligheder må synes egnede til netop at fremkalde betænkelige Udsættelser. Det er under alle Processystemer forbundet med store Vanskeligheder, når Sagførerne ikke selv vise Iver for at påskynde Sagerne, — og af naturlige Grunde vil allevegne denne Iver meget ofte savnes — at få Afgjørelsen fremdrevet. Indførelsen af Mundtlighed kan formindske Anledningerne til Udsættelse, men der vil blive nok tilbage, og bliver det, som tidligere henpeget på, Tilfældet, at det nye System bliver Årsag til, at de fleste Sagers Udførelse koncentrerer på nogle få fortrinligt ansete Sagføreres Hændci, vil der i disses Overbebyrdelse fiemkomme en ny Grund til, at Sagerne trækkes i Langdrag; men desuden kan det ikke være Andet end, at den Fordring, som Systemet gjør, at Vidnerne, istedetfor at afhøres efterhånden, som der er bedst Leilighed dertil, samtlige skulle fremstilles på eengang til Afhøring under Hovedforhandlingen, ideligt må give Anledning til, at denne bliver udsat og atter udsat, fordi det på Grund af anmeldte Forfald eller faktisk Udeblivelse fra den Enes eller den Andens Side viser sig umuligt, til den først våtamkte Tid at fåe famlet alle dem, der skulde være samlede.

Det turde derfor med Føje kunne menes, at kun forsåvidt Adgangen til Appel formindskes, kan der vane nogen Grund til at vente, at en Forkortning af Processerne skulde kunne blive Følgen af det nye System; men foruden at jo som bemærket istedetfor Appellen med Hensyn til det Faktiske tildels skulde kunne træde en ny Indbringelse for samme Ret, og at Appellen med Hensyn til Retsspørgsmålet skulde vedblive, så at der dog vilde være tvende Retsmidler, der kunde forsøges benyttede efter hinanden, så vilde i al

Fald den noget større Hurtighed i enkelte Sagers endelige Afgjørelse, som ad denne Vej skulde opnåes, på en betænkelig Måde kjøbes med en forøget Langsomhed i Behandlingen af det langt overvejende Flertal af Sagerne. Her bliver nemlig atter at tage i Betragtning, at, som ovenfor bemærket, nu ovcr 9/10 af de i den ordinære Civilprocesses Former behandlede Sager ikke gå videre end til de lokale Underretter; thi der kan ikke være nogen Tvivl om, at gjennemsnitsvis blive disse Sager nu afgjorte i så kort en Tid, at det, ligesom tidligere omtalt med Hensyn til Bekostningen, også i Henseende til Hurtigheden af deres Fremme måtte blive et føleligt Tab, om de nu skulde undergives det nye Systems omstændelige Behandling ved Kollegialretterne.

I det Foregående har jeg alene omtalt de Betænkeligheder, der efter min Formening i de procederende Parters Interesse stille sig imod Flertalsforslagets Ophøjelse til Lov. Jeg har ikke omtalt de forøgede Udgifter for Statskassen, som det vil medføre, navnlig til de nye Kollegialdomstole, som det vil have indrettede; heller ikke har jeg omtalt den Forøgelse, det vil afstedkomme i Byrden for de udenfor Prvcessen Stående. der tilkaldes som Vidner, Synsmænd eller desl., en Forøgelse, som ganske vist ikke er for Lidet at regne; thi dels skulde de Pågjældende, istedetfor at de nu kun ere pligtige til at møde ved det lokale Hjemthing, efter Flertalsførstaget kunne kaldes til at fremstille sig for Kollegialretten i Afstande fra deres Hjem, som ofte ville være ingenlunde ubetydelige, og dels vil den foreslåede Procesmåde medføre, at de langt mere end nu ville

være udsatte for at tabe Tid ved at komme til at vente på Retsstedet indtil Retsforhandlingen har nået det Punkt, at de kunne afhøres, ja at det let vil kunne indtræffe, at de må møde gjentagne Gange, fordi det viser sig, at der mangler nogen af de mange Betingelser for, at Bevisførelsen efter det nye System med Nytte vil kunne fremmes, så at Forhandlingen derfor må udsættes. Disse foiskjellige Ulemper vil jeg imidlertid ikke nærmere dvæle ved. Efter Alt, hvad jeg tidligere har anført, må jeg

anse den soreslåede Procesordning for uheldig i selve dens Grundtræk og navnlig stående langt tilbage for den Ordning, som vi nu have, og det er mig derfor umuligt Andet end alvorligen at fraråde at skride videre frem ad den ved Forslaget betegnede Vej.

Ganske vist vil der kunne påvises Forskjelligt i de nu gjældende Civilprocesregler, som utvivlsomt måtte ønskes ændret, og forsåvidt Grundloven har villet, at der skal stræbes hen til Indførelsen af en udvidet Mundtlighed i Procesforhandlingerne, er jeg også af den oprigtige Mening, at der kan gives Forskrifter i denne Retning, som ikke blot vilde være uden Betænkelighed, men som i sig selv vilde være gavnlige; men derfor behøver ikke den bestående Ordning at undergå en sådan Revolution, som Flertalsforstaget gaer ud på. Der er neppe Mange, der ville være uenige i, at de nuværende Appelfrister ere urimeligt lange, og at også i flere andre Henseender de nuværende Tidsbestemmelser for Proceshandlingerne kunde trænge til en Forandring; men herom, ligesom også om en mere summarisk Fremgangsmåde i Processager, der ere aldeles likvide, kunde der træffes Specialbestemmelser, som ikke iøvrigt vilde drage videre Følger efter sig, og jeg kan kun beklage, om disse eller lignende, mindre indgribende Forbedringer skulle forhindres ved, at man vægrer sig ved at gå ind på Rettelser i det Enkelte, fordi man har til Hensigt at søge det Hele omstyrtet. Jeg er også meget tilbøjelig til at antage, at det vilde være til Nytte, om der blev givet Dommerne en større Myndighed med Hensyn til Procesledelsen end den, de nu ere istand til at udeve. Regelmæssige« forbliver Sagen nu, sålænge den er under Procedure, i dens Realitet ubekjendt for Dommeren, der først sætter sig ind i dens Akter, når den er optagen til Dom, og heraf er det en Følge, at uagtet alle de Forskrifter, der ere givne om, at Dommerne ikke under Processens Gang bør give Parterne længere Udsættelser end fornødent, bliver der, når Processen forløber på sædvanlig Måde, ikke Spørgsmål om, at Dommeren skulde kunne gribe alvorligt ind for at afskjære overflødig

Procedure eller forhindre unyttig og tidsspildende Bevisførelse. Kun hvor han af den ene Part udtrykkelig opfordres til efter anstillet Undersøgelse at standse Misbrug i denne Henseende fra den anden Parts Side, kan der af ham ventes en Indskuden derimod, der dog altid vil være forbunden med så stor Omstændelighed, at den kun med Betænkelighed vil blive påkaldt. Dommerens Ubekjendtskab med Sagen, medens den endnu procederes, er også en Ulempe ved den for ham foregående Vidneførelse. Han hindres derved fra at udvikle den Virksomhed med Hensyn til at lede Vidneforhøret, som han ellers med Nytte kunde udøve, og efter min Opfattelse er det alene heri, at der med Grund kan søges nogen væsentlig Mangel ved den nuværende Fremgangsmåde ved Vidnebevisets Tilvejebringelse. Det ligger derfor nært at spørge, om det ikke vilde være et Fremskridt at fåe indført en sådan Deling af Processen i tvende Afsnit, som under forskjellige Variationer er almindelig i andre Lande, og hvis Hovedtanke kan siges at være den, at når Parterne ikke i Forvejen have beredet deres Bevismidler således, at de strax kunne procedere Sagen til Ende, men de under Sagens Drift anse det fornødent at tilvejebringe nye Bevismidler, udfordres der, for at dette kan ske, når ikke Parterne udtrykkeligen enes om noget Andet, en Tilladelse fra Dommerens Side, hvorved denne, efter at have undersøgt det Foreliggende, fastsætter den Begrænsning, som Omstændighederne tilsige, at der ved Bevisførelsen bør iagttages. Det kunde dog efter min Formening på ingen Måde tilrådes at indføre den i den ældre lydske Proces brugelige Bevisførelse, hvorved Dommeren, når Parternes Påstande ere ham foredragte, bestemmer, hvad Enhver af disse skal bevise, hvis han vil forvente, at hans Påstand skal kunne gives Medhold. Det turde efterhånden være blevet temmelig almindelig anerkjendt, at ved en sådan Bevisførelse bliver den endelige Dom præjudiceret på en Måde, som den ikke bør præjudiceres på en Tid, da det endnu ligger skjult, hvilke Oplysninger af Betydning der, muligen endog i Retninger, der slet ikke have været påagtede, kunne komme

frem igjennem Vidneforklaringerne og den ovlige Bevisførelse. Den samme Indvending tror jeg der kan gjøres imod den af Flertallet føreflaaede Bevisførelse, der ligeledes fastsættes, hvad der stal bevises, men uden at angive, hvem Bevisbyrden paahvilcr, — en Ind- i strcenkning, som i mine Dine ikke fjerner det z Betænkelige ved Hovedbestemmelsen, men derimod tager en af de Fordele bort, som man har ville! finde ved Bevisførelsen. Derimod vilde jeg anse det for aldeles i sin Orden, om det paalagdes Enhver af Parterne, naar de efter at have erfaret Modpartens Svar paa deres Paastande fandt det nødvendigt at skride til Bevisførelse, strax at angive for Retten, med Hensyn til hvilke Punkter de ønskede at føre Bevis og ved hvilke Midler de agtede at tilvejebringe dette, først for at Modparten, om han maatte have Indvendinger imod, at dertil indrømmes Udsættelse, saaledes paa den naturligste Maade kan gives Lejlighed til i den Henseende at erhverve Rettens Afgjørelse, og dernæst for at drr i det Omfang, hvori Adgang til Bevisførelse er bleven begjert og der efter af Dommeren tilstaaet, kan have en Gramse, hvis Overskridelse man kan forbyde, til derved at forhindre, at gjentagne Paaskud om at ville føre nye Beviser skulde benyttes til at drage Processen i Langdrag til Mod- partens Fortrædigelse. Til en saadan Ordning vilde jeg dernæst anse det fo> naturligt og nyttigt at knytte Bestemmelsen om, at det, naar Parterne, efter i skriftlig Form at være

fremkomne med deres Paastande og Angivelsen af de Fakta, hrorpaa de støttede disse, yderligere vilde

udvikle sig angaaende Sagen, enten med Hensyn til Spørgsmaalet, om og hvorvidt der skulde aabnes Adgang til videre Bevisførelse, eller, naar herom ikke var Tale eller Bevisførelsen var tilendebragt, med Hensyn til Tuistemaalet i dets Helhed, kunde forlanges, at denne Udvikling til Forebyggelse af unødvendigt Ophold og overflødige Skrivelser skulde føretages mundtligt. Ved at modificere vor Proces paa denne Maade, vilde man i vigtige Henseender nærme sig den i Frankrig brugelige Procesmaade, hvis Udbredelse ved frivillig Optagelse i mange af de omliggende Lande særligen maa henvende Opmærksomheden paa den, naar man vil søge Mønstre andetstedsfra, og ganske vist vilde de her paa pegede Foran« dringer i den nuværende Fremgangsmaade ikke være ringe, men dog ejhellcr af en saadan Betydning, at der maatte brydes med hele den hidtidige Udvikling, De ejendommelige Fortrin ved vor Proces, som skyldes denne væsentlige« igjennem Praxis føregaaede Udvikling, vilde uden Tvivl ved en varsom Reform i de antydede Retninger fuldt vel kunne bevarcs, hvilket, da dog i mine Djne de Mangler, som der kan være Spørgsmaal om at afhjælpe, ikke staa i noget Forhold til hine Fortrin, for mig stiller sig som den nødvendige Betingelse for enhver Innovation, der stal antages at kunne virke heldbringende.

Den ved allerhøjeste Refrikt af 28dc Februar 1868 nedsatte Kommission-

Kjøbenhavn, Juni 1877.

Fr. Krieger. I. Nellesmann, C. Z. Klein. G. S. Kicard. W. Usling. C. Goos. C. Liebe. G. Brock. C. Kimestad. C. Nyholm.